

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1221

Vragen van het lid **Van Nispen** (SP) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *de grote onrust die heerst bij rechtbanktolken over de te lage tarieven en de grote achteruitgang in de kwaliteit van tolkdiensten door het nieuw ingestelde overheidssysteem* (ingezonden 27 augustus 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Struycken** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 5 februari 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2024–2025, nr. 10.

Vraag 1

Bent u bekend met het nieuws dat tolken boos zijn en aan de bel trekken over de lage tarieven en kwaliteitsverslechtering, die resultaat zijn van het nieuwe systeem ingevoerd door de overheid?¹

Antwoord 1

Ja, daar ben ik van op de hoogte.

Vraag 2

Kunt u reflecteren op de onvrede die er heerst onder veel rechtbanktolken in Nederland en waar deze onvrede vandaan komt?

Antwoord 2

Ik erken dat er zorgen en onvrede onder gerechtstolken bestaan. Mijn ministerie voert hierover gesprekken met beroepsvertegenwoordigers. De aanbesteding voor tolkdienstverlening ten behoeve van het OM en de Rechtspraak is vorig jaar afgerond. Met ingang van 1 februari 2024 zijn beide contracten volledig geïmplementeerd. Het OM en de Rechtspraak bestellen sindsdien hun tolkdienstverlening bij de twee gecontracteerde tolkbureaus. Deze tolkbureaus zetten vervolgens de tolkopdrachten uit bij zelfstandig ondernemende tolken. De zakelijke relatie tussen het OM, de Rechtspraak en de zelfstandig ondernemende tolken is in het nieuwe stelsel sinds 1 februari 2024 veranderd door de tussenkomst van tolkbureaus. Voorheen werkten de tolken rechtstreeks, zonder tussenkomst van een tolkbureau, voor het OM en de Rechtspraak en deze verandering kan nog niet rekenen op de steun van alle gerechtstolken.

¹ Algemeen Dagblad, 26 augustus 2024, Onrust onder tolken bij rechtbanken: «Rechtsstaat en onze toekomst in gevaar» | Binnenland | AD.nl.

Het ministerie voert gesprekken met verschillende beroepsvertegenwoordigers zoals ZZP-Nederland, FNV-Zelfstandigen, NGTV en de (zogenoemde) Orde van Registertolk en -vertalers. Naar mijn indruk gaat het veelal om persoonlijke incidenteel voorkomende ervaringen van de tolken. Uit deze gesprekken blijkt het volgende:

- In het herijkte stelsel geldt dat Wbtv-plichtige organisaties in Straf- en Vreemdelingenrecht altijd een tolk met C1-niveau inzetten, tenzij de taal niet (tijdig) beschikbaar is. (Gerechts)tolken uiten hun onvrede over het feit dat zelfstandig ondernemende tolken met taalniveau B2 nu ook als registertolken worden ingezet.
- Tolken moeten opdrachten voor overheidsorganisaties uitvoeren via tolkbureaus, maar ervaren niet altijd de verwachte onderhandelingsmogelijkheden, waardoor ze niet de door hen gewenste uurtarief krijgen of minder vaak worden ingezet.
- Korte tolkopdrachten op locatie worden als onaantrekkelijk beschouwd, en tolken geven de voorkeur aan opdrachten waarvoor zij grotere afstanden moeten afleggen.

Het is derhalve belangrijk om de effecten van de stelselwijziging te beoordelen aan de hand van feiten, zoals die zichtbaar worden uit de gegevens uit de monitoring van de tolkdienstverlening. Onder meer wordt gekeken naar de prestaties van de leverzekerheid en de leverbetrouwbaarheid van de tolkdienstverlening. Leverzekerheid geeft aan in welke mate tolkopdrachten worden geleverd, en leverbetrouwbaarheid beschrijft in hoeverre het gevraagde niveau wordt geleverd.

Vraag 3

Bent u gealarmeerd door de duidelijke noodoproep die wordt gedaan door advocaten en de Orde van Registertolken- en vertalers?

Antwoord 3

Ja, ik ben op de hoogte van de heersende onvrede en mijn ministerie heeft hierover contact met beroepsvertegenwoordigers die de belangen behartigen van de zelfstandig ondernemende tolken en vertalers. Het is belangrijk dat we het stelsel evalueren op basis van de feitelijke cijfers uit de monitoring van de tolkdienstverlening. In de Kamerbrief over de monitoring van tolkdienstverlening, die ik vandaag aan uw Kamer zend, wordt ingegaan op de feitelijke cijfers uit de monitoring van de tolkdienstverlening.

Vraag 4

Kunt u ingaan op casussen omtrent kwaliteitsverslechtering die worden aangedragen, zoals het verwarren van misbruik en mishandeling en verwarring door een gebrek aan juridische kennis?

Antwoord 4

Individuele casussen geven niet altijd een representatief beeld van de werking van het systeem. Het is belangrijk dat we het stelsel evalueren op basis van de feitelijke cijfers uit de monitoring van de tolkdienstverlening. In de Kamerbrief over de monitoring van tolkdienstverlening, die ik vandaag aan uw Kamer zend, wordt ingegaan op de feitelijke cijfers uit de monitoring van de tolkdienstverlening.

Vraag 5

Kunt u ingaan op het aangedragen voorbeeld waarin een rechtszaak is uitgesteld, omdat de tolk geen tijd meer had voor de zaak, omdat deze uitliep in de tijd?

Antwoord 5

Het Openbaar Ministerie en de Rechtspraak zijn onafhankelijk en organiseren zelf de inzet van gerechtsolken. Uitstel van een rechtszaak, door welke omstandigheden dan ook, is een ongewenste situatie. Helaas is het niet te vermijden dat sommige rechtszaken meer tijd vragen dan verwacht. Tegelijkertijd is van belang dat het OM en de Rechtspraak goed plannen en de benodigde tijd juist inschatten. Het is onwenselijk dat een zaak moet worden uitgesteld doordat een voorgaande zaak uitloopt. Anderzijds is het wenselijk dat tolken niet onnodig een hele dag reserveren terwijl ze ook werk voor andere opdrachtgevers kunnen doen. Het is nodig dat alle betrokken

partijen zich hiervan bewust zijn. Uitstel of aanhouding van rechtszaken moet te allen tijde zo veel mogelijk worden voorkomen.

Vraag 6

Kunt u ingaan op de uitspraken die worden gedaan over tolken die niet komen opdagen voor diensten, wat resulteert in grote gevolgen voor de representatie en de kwaliteit van een rechtszaak?

Antwoord 6

Het is bekend dat tolkopdrachten die voor het OM of de Rechtspraak uitgevoerd worden, in sommige gevallen relatief kort van duur zijn. Hierdoor kan het werken voor deze organisaties minder aantrekkelijk zijn. Daarom is het belangrijk dat het OM en de Rechtspraak hun opdrachten goed plannen en in overleg met tolkbureaus bekijken of opdrachten te combineren zijn. Een aantal geclusterde opdrachten kan een aantrekkelijkere opdracht zijn voor een tolk. Dit kan ook worden meegenomen in de onderhandelingen tussen individuele tolken en de tolkbureaus, wat mogelijk kan leiden tot hogere vergoedingen. Het is echter onwerkbaar voor zowel het Openbaar Ministerie, de Rechtspraak als ook de tolkbureaus wanneer tolken niet op de afgesproken locatie en tijd komen opdagen, terwijl zij eerder hebben aangegeven een tolkdienst te willen verrichten. Dit wordt vaak aangeduid als een «no-show». Registertolken hebben de Gedragscode Wet beëdigde tolken en vertalers (Wbvtv) voor inschrijving in het Register beëdigde tolken en vertalers (Register) ondertekend. In deze gedragscode wordt voorgeschreven dat de tolk zijn afspraak tijdig nakomt. In de uitvoering zal ik tolkbureaus en de door hen ingeschakelde tolken aansporen om no-shows zoveel mogelijk te voorkomen.

Vraag 7

Erkent u dat dit geen incidenten zijn, maar exemplarisch is voor de huidige stand van zaken, gelet op de vele signalen die er zijn en het eerder overhandigde Zwartboek van de tolken?

Antwoord 7

Het niet opkomen dagen op de afgesproken locatie en tijd is geen nieuw fenomeen binnen het huidige stelsel. Ook in de oude werkwijze veroorzaakten no-shows al knelpunten in de bedrijfsprocessen van de overheid. Het blijft belangrijk om aandacht te besteden aan het voorkomen van no-shows. Voor een meer uitvoerige bespreking van het zwartboek verwijs ik naar de Kamerbrief over de monitoring van tolkdienstverlening, die ik vandaag aan uw Kamer zend.

Vraag 8

Bent u het ermee eens dat de systeemverandering per 1 februari 2024, waarin commerciële bemiddelaars de verantwoordelijkheid krijgen voor de opkomst in de rechtbank, niet goed werkt?

Antwoord 8

De feitelijke gegevens uit de monitoring over de werking van het nieuwe systeem maken positieve ontwikkelingen zichtbaar. In de Kamerbrief over de monitoring van tolkdienstverlening, die ik vandaag aan uw Kamer zend, wordt nader ingegaan op deze gegevens. Het is belangrijk dat we het stelsel beoordelen aan de hand van de feitelijke cijfers uit de monitoring en niet aan de hand van aannames. De insteek om met tolkbureaus te gaan werken is uitgedacht vanuit het programma Tolken in de Toekomst, waarover mijn ambtsvoorganger uw Kamer in eerdere Kamerbrieven² heeft geïnformeerd. Deze werkwijze is vanaf 2020 gefaseerd ingevoerd, maar pas sinds 1 februari 2024 toepasselijk bij tolken die voor het OM en de Rechtspraak werken.

² Kamerstukken II 2020/21, 29 936, nr. 58.
Kamerstukken II 2022/23, 29 936, nr. 71.
Kamerstukken II 2023/24, 29 936, nr. 75.

Vraag 9

Bent u het ermee eens dat de beoogde professionalisering tot nu toe dan ook averechts uitpakt als gevolg van deze uitbesteding van taken?

Antwoord 9

De prestaties van de geleverde tolkdienstverlening wordt door het ministerie bijgehouden. Zo weten we voor elke overeenkomst en voor elke organisatie de mate waarin tolkbestellingen geleverd zijn (leverzekerheid) en in welke mate het gevraagde taalniveau is geleverd (levernauwkeurigheid). De resultaten van de gerealiseerde prestaties geven een goed beeld over de werking van de systematiek. De precieze cijfers hiervan deel ik in de Kamerbrief die ik vandaag aan uw Kamer zend. Bij uitdagingen blijven we gericht of systeemoverstijgend in gesprek met de betrokken overheidsorganisaties en tolkbureaus.

Vraag 10

Wat vindt u van het nieuws dat in België tolken worden geworven om het werk over te nemen van Nederlandse tolken die ook gewoon beschikbaar zijn hiervoor?

Antwoord 10

Ik heb geen recente aanwijzingen dat hiervan sprake kan zijn. Tolkbureaus zoeken naar manieren om hun bedrijfsprocessen optimaal te ontzorgen. Ze richten zich op het waarborgen van voldoende tolkcapaciteit en het werven van nieuwe tolken. Daarnaast stimuleren ze tolken, waar nodig, om zich te ontwikkelen tot registertolken en zich in het register te laten inschrijven. De continuïteit van de organisatieprocessen binnen de Rijksoverheid heeft de hoogste prioriteit. De beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde tolken is daarom van belang voor overheidsprocessen die van deze tolken afhankelijk zijn. De overheid heeft tolkbureaus gecontracteerd om onder andere ervoor te zorgen dat het aanbod aan tolken overeenkomt met de actuele vraag van de overheid. De tolkbureaus dragen, afhankelijk van de beschikbaarheid en bereidheid van registertolken, bij aan de continuering van overheidsprocessen.

Vanwege de onvrede onder sommige tolken die niet via tolkbureaus willen werken, de vergrijzing van het Register en de toenemende druk op de balans tussen aanbod en vraag in bepaalde talen, nemen tolkbureaus maatregelen om aan de vraag van de overheid te blijven voldoen.

Vraag 11

Gaat u zich ervoor inzetten om ervoor te zorgen dat er actief geen tolken in België meer worden geworven door de commerciële bemiddelingsbureaus? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Ik heb geen recente aanwijzingen dat hiervan sprake kan zijn. Bovendien zou door tolkbureaus te verbieden creatief invulling te geven aan de behoefte van de overheid, de leverzekerheid negatief kunnen worden beïnvloed, wat een ongewenst effect heeft op de continuïteit van overheidsprocessen. Daarnaast kan het in bepaalde opdrachten in het grensgebied juist effectief zijn om een tolk uit België in te zetten in plaats van een tolk uit de andere kant van het land.

Vraag 12

Kunt u toezeggen dat u in gesprek zal gaan met de Orde van Registertolken en vertalers over zowel de vergoedingen als de gevolgen van de systeemverandering van inmiddels een halfjaar geleden en met voorstellen zal komen om de kwaliteit te waarborgen en de vergoedingen te verbeteren?

Antwoord 12

Het ministerie spreekt een aantal keer per jaar met diverse vertegenwoordigers van de beroepsgroep, waaronder de beroepsvertegenwoordiger met de naam Orde van Registertolken en -vertalers. Voor medio februari 2025 is een verkennend gesprek gepland met vertegenwoordigers van de beroepsgroep en het ministerie. Daarnaast wordt in een driehoeksoverleg gesproken met opdrachtgevers/Rijksoverheid, tolkbureaus en beroepsvertegenwoordigers. Dit

gebeurt aan de hand van de monitoring van de tolkdienstverlening, zodat gerichte doorontwikkeling van onderdelen van het stelsel mogelijk blijft. Het is aan de zelfstandig ondernemende tolk om met de tolkbureaus een redelijke vergoeding overeen te komen. Bij de stelselherziening hebben we ingezet op een stelsel met gespecialiseerde tolkbureaus, waarbij door onderhandelingen een goede en marktconforme prijs overeen wordt gekomen. Dit komt mede tot stand door vraag en aanbod, dat is per taal anders. Het tarief moet wel tenminste gelijk zijn aan het minimumuurtarief. Het minimum uurtarief (zoals vereist en neergelegd in het Btis) wordt jaarlijks op 1 januari geïndexeerd. Op 1 januari 2024 is het minimumtarief verhoogd van 55,00 euro naar 59,53 euro en per 1 januari 2025 naar 62,66 euro per uur.